

HYVÄKSYTTY 18.9.2024

Tämä muistio korvaa aiemman 29.1.2018 hyväksytyn Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortion kouluttajapsykoterapeuttikoulutusta koskevan muistion. Tässä muistiossa esitetty kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen rakennetta koskeva osuus kuvaa koulutuksen minimivaatimuksia, jotka voidaan koulutusohjelmakohtaisesti ylittää.

Muistio

Kouluttajapsykoterapeuttikoulutus

Tausta

Valtioneuvosto antoi 16. joulukuuta 2010 asetuksen, jolla säädetään psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöoikeuteen johtavan koulutuksen tavoitteista, laajuudesta ja sisällöstä (Valtioneuvoston asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen muuttamisesta 1120/2010). Asetus tuli voimaan 31.12.2011. Psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttämisen edellytyksenä on vuoden 2012 alusta yliopiston tai yliopiston yhdessä muun kouluttajaorganisaation kanssa järjestämä psykoterapeuttikoulutus. Psykoterapeuttikoulutusta voivat antaa ne yliopistot, joilla on psykologian tai lääketieteellisen alan koulutusvastuu. Psykoterapeutin nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöoikeuden myöntää Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). Konsortio suosittelee käytettäväksi ilmaisia ”kouluttajapsykoterapeutti” ja ”kouluttajapsykoterapeuttikoulutus”.

Kouluttajapsykoterapeutin pätevyys ja kelpoisuus

Asetuksessa ei säädetä psykoterapeuttikoulutusten kouluttajien pätevyydestä tai kelpoisuudesta. Sen sijaan asetuksen taustamuistiossa (STM 3.12.2010) mainitaan, että ”Kouluttajakoulutuksen tarjonnasta ja kouluttajien pätevyyskriteereistä vastaisivat yliopistot yhdessä muiden kouluttajaorganisaatioiden kanssa.” ja edelleen, että ”Kouluttajana toimivalla tulee olla psykoterapeuttikouluttajakoulutus, laaja kliininen kokemus ja tieteellistä osaamista. Kouluttajaorganisaation tulee huolehtia kouluttajakoulutuksen tasosta ja riittävästä laajuudesta sekä kouluttajien tutkimuksellisesta, pedagogisesta ja kliinisestä osaamisesta. Potilastyötä ohjaava kouluttaja vastaisi opiskelijan välittömästä ohjauksesta koulutuksen aikana ja osallistuisi myös työelämässä annettavan näytön arviointiin.”

Asetus, sen enempää kuin taustamuistiokaan, ei siis määrittele kouluttajapsykoterapeuteille muodollisia kelpoisuus-kriteerejä. Valviran 16.12.2005 voimaan tulleissa psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöön oikeuttavan koulutuksen hyväksymisperusteissa todetaan, että ”Kouluttajilla on oltava kyseisen psykoterapiasuuntauksen vaativan erityistason koulutus, joka on merkitty TEOn (Valviran) terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin”. Tämä vaatimus on voimassa ennen 1.1.2012 alkaneiden psykoterapeuttikoulutusten kohdalla. Käytännössä yliopistot ovat noudattaneet samaa kelpoisuus-kriteeriä 1.1.2012 jälkeen alkavien koulutusten kouluttajarekrytoinnissa.

Psykoterapeuttikouluttajien pätevyydestä ja osaamisesta uuden asetuksen taustamuistio mainitsee laajan kliinisen kokemuksen, tieteellisen ja tutkimuksellisen osaamisen ja pedagogisen osaamisen. Näitä osaamisen tasoja ei kuitenkaan määritellä, eikä sitä, minkä tasoisella tai laajuisella koulutuksella

kouluttajatehtävään pätevä osaaminen hankittaisiin. Näiden määrittely jätetään yliopiston tehtäväksi yhdessä muiden kouluttajaorganisaatioiden kanssa.

Kouluttajapsykoterapeutin koulutuksen järjestäminen

Asetuksen taustamuistiossa todetaan, että ”Jokaisen koulutusorganisaation tulee huolehtia oman laadunvarmistamisensa yhteydessä psykoterapeuttikouluttajien koulutuksesta.” ja että ”Psykoterapeuttikoulutus ja kouluttajien koulutus on yliopistolain (558/2009) mukaista täydennyskoulutusta. Koulutuskustannuksista vastaisi koulutettava tai hänen työnantajansa.” Koska kouluttajapsykoterapeuttien koulutuksessa kyse on psykoterapeuttien kouluttamisesta, on selvää, että kouluttajapsykoterapeuttien koulutuksen tulee olla yliopiston kanssa yhteistyössä toteutettua.

Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio suosittelee, että kouluttajapsykoterapeuttikoulutus voidaan järjestää joko yliopiston itsensä järjestämänä, yliopiston järjestämänä yhdessä muun kouluttajaorganisaation kanssa tai muun kouluttajaorganisaation järjestämänä yhteistyössä yliopiston kanssa, noudattaen yliopiston etukäteen hyväksymää opetussuunnitelmaa.

Kouluttajapsykoterapeutin koulutuksen osaamistavoitteet

Tampereen yliopiston koordinoimana kehittämishankkeena toimineen Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortion loppuraportissa (TYT 2.12.2009) otetaan vain lyhyesti kantaa kouluttajapsykoterapeuttien pätevyyteen. Raportissa todetaan, että ”Kouluttajien tulee olla kyseisen psykoterapiamenetelmän psykoterapeuttikouluttajia, kuten Psykoterapiakoulutustyöryhmän muistiossa on esitetty. Heillä tulee psykoterapeuttikouluttajakoulutuksen ja laajan kliinisen kokemuksen lisäksi olla pedagogista ja tieteellistä osaamista. Psykoterapeuttikouluttajat voivat toimia teoriakouluttajina ja työnohjaajina sekä koulutuspsykoterapeutteina. Kouluttajilla tulee olla realistiset mahdollisuudet kehittää itseään psykoterapian sekä pedagogian ja tieteellisen osaamisen alueilla.”

Asetuksen taustamuistion ja aikaisemman konsortion loppuraportin pohjalta Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio ehdottaa osaamistavoitteiksi seuraavia:

Kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen suoritettuaan opiskelijalla on sellainen kliininen, pedagoginen ja tutkimustaidollinen osaaminen, että hän on pätevä toimimaan kouluttajana, työnohjaajana ja koulutuspsykoterapian toteuttajana psykoterapeutin nimikeoikeuteen johtavissa koulutuksissa.

Osaamistavoitteet

Kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen suoritettuaan opiskelija...

- osaa arvioida psykoterapian alan tutkimustietoa ja tuntee alan keskeiset tutkimusmenetelmät.
- tuntee oman psykoterapiamenetelmänsä keskeisen tutkimusnäytön ja osaa päivittää sen
- osaa ohjata psykoterapeuttikoulutuksen opinnäytetöitä.
- tietää, miten toteutetaan psykoterapiamenetelmään liittyvä tutkimus, ja tuntee riittävässä määrin tutkimuksen tekoon liittyvät lupa- ja lakiasiat.
- osaa soveltaa tutkimustietoa ammatilliseen käytäntöön erilaisissa mielenterveyden häiriöissä ja erilaisten asiakasryhmien kanssa.
- hallitsee perusteellisesti oman psykoterapiamenetelmän ja sen keskeisen kehityshistorian.
- tietää riittävästi muista psykoterapiamenetelmistä ja niiden yhtymäkohdista omaan menetelmäänsä.
- hallitsee tiedon psykoterapeuttista muutosta kuvaavista tekijöistä ja teorioista.
- tuntee aikuisten oppimisen teoriaa ja ilmiöitä ja osaa soveltaa niitä psykoterapeuttikoulutuksen kontekstissa.

- osaa toimia psykoterapeuttikoulutuksen työnohjaajana yksilö- ja pienryhmätilanteissa.
- pystyy asettamaan opetukselleen osaamistavoitteet ja toteuttamaan opetuksen ja osaamisen arvioinnin niiden mukaisesti.
- osaa soveltaa osaamisen arvioinnin ja systemaattisen palautteen annon menetelmiä.
- osaa kerätä palautetta koulutus- ja työnohjaustilanteista ja käyttää sitä oman toiminnan kehittämiseen.
- tuntee psykoterapeutin työtä koskevan ajantasaisen lainsäädännön ja eettiset periaatteet.
- osaa toimia oman alansa asiantuntijana erilaisissa ympäristöissä.

Kouluttajapsykoterapeutin koulutuksen rakenne, laajuus ja koulutussisällöt

Useimpien psykoterapiamenetelmien kohdalla on perusteltua, että henkilö ensin hankkii psykoterapeuttipätevyyden ja kokemusta psykoterapeuttina toimimisesta ennen siirtymistä kouluttajapsykoterapeutin koulutukseen. Joidenkin psykoterapiamenetelmien kohdalla voi kuitenkin olla perusteltua, että syvälinen perehtyneisyys kyseiseen menetelmään hankitaan erityisen laajalla (viisi tai kuusi vuotta kestäväällä) koulutuksella. Jos tällaiseen laajaan koulutukseen sisällytetään myös pedagogista ja tutkimustaidollista osaamista antavia sisältöjä, voisi se suoraan johtaa kouluttajapsykoterapeutin pätevyyteen. Koulutusohjelma tulee kuitenkin etukäteen suunnitella joko yksi- tai kaksivaiheiseksi eikä esimerkiksi kaksivaiheiseksi suunniteltua koulutusohjelmaa voida koulutuksen alkamisen jälkeen muuttaa jatkumaan suoraan kouluttajakoulutuksena.

Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio suosittelee, että kouluttajapsykoterapeutin koulutus voidaan suorittaa joko yksi- tai kaksivaiheisena koulutuksena siten, että yksivaiheinen johtaa sekä psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöoikeuteen että kouluttajapsykoterapeutin pätevyyteen ja kaksivaiheisessa koulutuksessa jälkimmäinen vaihe pohjautuu psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöoikeuden antaneeseen koulutukseen.

Psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöoikeuteen johtavan koulutuksen tulee aina olla asetuksen VA 1120/2010 mukaisesti yliopiston tai yliopiston yhdessä muun kouluttajaorganisaation kanssa järjestämä.

Kaksivaiheisen psykoterapeuttikouluttajakoulutuksen jälkimmäiseen vaiheeseen ovat hakukelpoiset psykoterapeutin ammattinimikkeen omaavat henkilöt. Aikaisemman psykoterapeuttikoulutuksen tulee riittävästi vastata kouluttajapsykoterapeutin koulutuksessa opetettavaa psykoterapiamenetelmää. Kouluttajapsykoterapeuttikoulutukseen voi hyväksyä myös muiden psykoterapiamenetelmien psykoterapeutteja, mikäli koulutusyhteisö niin esittää.

Kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen vastuukouluttajien ja kliinisten taitojen kouluttajien tulee olla kouluttajapsykoterapeutteja sellaisesta viitekehyksestä, joka riittävästi vastaa kyseisen koulutusohjelman psykoterapiamenetelmiä. Pedagogisten ja tutkimustaidollisten opintojen suhteen kouluttajilla tulee olla riittävä perehtyneisyys ja pätevytymisen näihin aihealueisiin psykoterapian alalla. Kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksissa ainakin ohjausryhmän jäsenenä tulee olla vähintään yksi soveltuvan alan tohtoritutkinnon suorittanut henkilö (muu kuin yliopiston vastuhenkilö). Tämä henkilö voi tulla kyseisen kouluttajayhteisön ulkopuolelta ja hänen tehtävänä on vahvistaa ohjausryhmän tieteellistä asiantuntemusta.

Viitekehys voi edellyttää kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksessa oman koulutuspsykoterapian käymistä, mutta se ei ole enää osa kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen minimivaatimuksia.

Opinnot jakautuvat kliinisten opintojen, pedagogisten opintojen ja tutkimustaidollisten opintojen opintokokonaisuuksiin, jotka toteutetaan toisiaan tukevinä sisäkkäisinä prosesseina.

Kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen rakenne (vähintään 38 op)

- I. Kliiniset taidot vähintään 13 op
 - työnohjausta potilastyöstä 50 t, potilastyön tuntimäärä 150 tuntia 5 op
 - teoria- ja menetelmäopinnot 8 op
 - yhteistä synkronista opetusta vähintään 5 op (väh. 68 t)
 - valinnaista opintoja kyseisestä viitekehyksestä/teoriasuuntauksesta (synkronista tai asynkronista, jossa vuorovaikutuksellisuus läsnä) enint. 3 op
- II. Pedagogiset opinnot vähintään 12 op
 - kouluttajana toimimisen ja työnohjaustaitojen työnohjausta 5 op (vähintään 50 t synkronista opetusta pienryhmissä, omaa työnohjaustyötä 30 t)
 - teoriaopinnot 5 op (väh. 68 t synkronista opetusta)
 - kouluttajana toimiminen 2 op (vähintään 10 t kouluttamista ja 44 t valmistelutyötä)
- III. Tutkimustaidolliset opinnot 13 op
 - tutkimustaitojen opetus ja opinnäytetyön ohjaus 3 op (vähintään 30 t synkronista opetusta)
 - opinnäytetyö 10 op (painopiste kouluttamisen, potilastyön tai kehittämistyön tutkimuksessa)

Yksivaiheisen kouluttajapsykoterapeutin koulutuksen tulee kattaa konsortion suosituksen mukaiset minimikriteerit sekä psykoterapeuttikoulutuksen että kouluttajapsykoterapeuttikoulutuksen osalta.

Psykoterapeuttikoulutusta koskevan suosituksen toimeenpano

Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikoulutuskonsortio suosittaa, että asetuksen 1120/2010 mukaisia psykoterapeuttikoulutuksia järjestävät yliopistot tekevät tämän muistion mukaiset päätökset järjestämiensä psykoterapeuttikoulutusten kouluttajien pätevyysvaatimuksista.